

Јелена Т. Ајџановић¹
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику

ГЛАГОЛСКЕ ПЕРИФРАЗЕ КОГНИТИВНОГ ЗНАЧЕЊА У НАУЧНИМ ЧЛАНЦИМА МИЛКЕ ИВИЋ

Апстракт: Предмет анализе у овоме раду јесу глаголске перифразе које денотирају различите, најшире схваћене, когнитивне процесе. Сагледава се њихова употреба у научном дискурсу на примеру текстова Милке Ивић, обједињених у Лингвистичким огледима I, и то на неколико различитих нивоа. Семантичка анализа обухвата два плана – прво, полазећи од значењске класификације когнитивних процеса, издвајају се поткласе које денотирају глаголске перифразе, а потом се анализира семантичка структура лексема на позицији њихове глаголске компоненте. Уз то, анализа обухвата и формални план јер се посматрају структурни модели забележених перифраза. С обзиром на то да корпус за истраживање чине научни текстови, у фокусу је и прагматичко-дискурсна перспектива – процењује се прагматички, односно дискурсни потенцијал прикупљених перифрастичних структура.

Кључне речи: глаголска перифраза, синтакса, семантика, академски дискурс, српски језик.

1. Увод

Предмет овога истраживања јесте анализа глаголских перифраза² с когнитивним значењем. Когниција или сазнање обухвата сложене, слојевите процесе

¹ jelena.ajdzanovic@ff.uns.ac.rs

² Под термином *глаголске перифразе* имамо у виду спој функционалног, синсематичног глагола са номиналном речју, синонимичан (или макар блискозначан) са значењски еквивалентним глаголом, што, у највећем броју случајева, имплицира комутабилност ових двеју форми (в. Radovanović, 1977:р.53; Ivić, 1980:р.1). Овакви се спојеви у србистичкој литератури означавају читавим низом различитих термина и термилолошких израза – *декомпоновани предикат* (Radovanović, 1977; Ivić, 1980; Piper, 1999), *декомпоновани глагол* (Tanasić, 1995), *перифрастич-*

у људском уму јер укључује свесне и несвесне радње за добијање информација, њихову обраду те за формирање појмова и слика, уз развијање способности за решавање проблема (Plotnikova, 2005:p.9). Без обзира на изразито комплексну, хетерогену природу ове семантичке категорије, ипак се може издвојити диференцијална црта СВЕСНО, РАЦИОНАЛНО, ОБЈЕКТИВНО : НЕСВЕСНО, СУБЈЕКТИВНО, чиме се формира опозициони однос, својеврсна дихотомија унутар датог концепта: ИНТЕЛЕКТУАЛНИ ПРОЦЕСИ : ИНТЕЛЕКТУАЛНА СТАЊА (уп. Halliday – Matthiessen, 2004:p.172). Семантичка анализа издвојених глаголских перифраза ићи ће управо у овом смеру. Сагледава се семантичка структура номиналне компоненте као репрезента полазне, једнолексемске форме с циљем да се уочи којој поткласи припадају двочлане форме – оној која означава свесно промишљање стварности или, пак, оној која денотира њено разумевање преломљено кроз призму субјективног доживљаја. Имајући у виду да функционални глаголи често нису у потпуности десемантизовани³, пажњу ћемо усмерити на испитивање семантичких компонената које чувају јер оне, свакако, корелирају са формалном структуром перифраза.

Даље, полазећи од тезе да перифрастичне структуре поседују одређену илокутивну снагу и понекад изразиту експресивну вредност (Ivić, 1988), посматраћемо их из прагматичке и дискурсне перспективе. Ово имплицира сагледавање ширег језичког и ванјезичког контекста, у циљу интерпретације оног што говорник жели да саопшти у одређеном контексту, али и обрнуто – анализе како контекст утиче на то шта он изриче (Yule, 1996:p.3). Да би постављени циљ био остварен, прагматичка и дискурсна анализа укрштају

ни предикатски изрази / перифрастични предикат (Topolińska, 1982; Petrović, 1990) глаголска перифраза (Mrazović – Vukadinović, 2009; Štrbac, 2010; Alanović 2013; Zvekić-Dušanović, 2023), аналитички глаголски изрази (Piper 1999), перифрастичне конструкције (Dražić–Ajđžanović, 2019), перифрастични изрази (Ajđžanović–Kwoka, 2021). При томе, свако од наведених терминолошких решења фокусира један сегмент овог синтаксичког феномена. У том смислу, определили смо се за решење *глаголске перифразе* будући да овога пута у центру нашег интересовања јесу аналитичке форме когнитивних глагола (њихово значење, компоненте које уносе у исказ, прагматска и дискурсна улога), без обзира на синтаксичку функцију коју реализују.

³ У ранијим истраживањима, уз напомену да неглаголски члан јесте тежиште значења аналитичке структуре, истиче се да функционални глаголи најчешће чувају неке компоненте свог лексичког значења (уп. нпр. Zolotova, 1982:pp.156–168; Kerkez, 1997:pp.303;304; Lazić Konjik, 2006:p.23, Alanović, 2017:p.64 и др.). Драгоцене су напомене у литератури о дистрибутивним могућностима функционалних глагола, јер њихов семантички потенцијал одређује тематске класе којима припадају апстрактне именице с којима колоцирају (Prosvirina, 1983:pp.85–97; Dražić–Ajđžanović, 2010:p.325–334; Dražić–Ajđžanović, 2019:p.183–197 и др.). Наведено јесте у складу са закључком 3. Тополинске да се перифразе морају испитивати као целине, јер тек обједињена структура развија одређени семантички садржај (Topolińska, 1982:p.36).

се са анализом на синтаксичком и семантичком плану. Анализа реченичних образаца које формирају прикупљене глаголске перифразе, укључујући притом анализу експлицираних партиципаната и сирконстаната у денотираној ситуацији, али и уочавање неизреченог, као важног сегмента комуникације (Yule, 1996:р.3), пружиће увид у то које информације адресант фокусира, које смешта у други план, а које, евентуално, изоставља, свесно или не. На тај начин може се наслутити у којој мери целина коју чине функционални глаголи сливени са значењем номиналног конституента (Kerkez, 1997:р.307) нијансирају значење исказа. Значењско нијансирање даље ће се сагледати из функционалне перспективе како би се одговорило на питање поседују ли двочлане структуре прагматички, те дискурсни потенцијал.

2. Корпус истраживања

Основни извор за формирање корпуса за ово истраживање чине текстови научног, уже академског функционалног стила – научни чланци М. Ивић, скупљени и објављени у монографији *Лингвистички огледи I*. Овај тип текста изабран је најмање из два разлога. Као прво, научни текст, чини се, јесте динамичка категорија која одсликава најкомплекснији ниво знања, структурални ниво. Аутори текста овога типа, наиме, крећу од *декларативних знања* (постојећа знања, чињенице, информације у људском уму) и, користећи *процедурална знања* (различите методе и технике закључивања) (Крнјажјић, 2013:рр.158;159), расветљавају проблем или макар један његов сегмент, долазећи тако до нових сазнања. На основу тематике којом се баве, те оваквих (напред описаних) карактеристика, намеће се закључак да научни текст обилује лексемама које денотирају широку лепезу когнитивних процеса. Други разлог једним делом произлази из наведеног – будући да је очекивана висока фреквенција глаголских лексема когнитивног значења, у научном тексту неки од њих могу бити замењени својим перифрастичним еквивалентима како би се избегло понављање.⁴ Свакако, аналитичке структуре – декомпоновани и/или периф-

⁴ На истом материјалу, на примерима из научних чланака М. Ивић из *Лингвистичких огледа I*, испитали смо употребу когнитивних глагола из синтаксичко-семантичке и дискурсне перспективе (Ajdžanović у штампи). Корисно би било урадити компаративну анализу употребе синтетичких и еквивалентних аналитичких форми која би пружила бољи увид у то да ли и на који начин ове друге нијансирају значење исказа, и, даље, која структура од ове две има већи прагматички и дискурсни потенцијал. Свакако, анализу би требало спровести на већем и разноврснијем корпусу (који би обухватао текстове из различитих научних дисциплина), јер би се само на тај начин могли извести поузданији закључци. Овакве анализе имале би значај, најмање, на два нивоа. Према су декомпоновани и/или перифрастични глаголски изрази феномен који је добио

растични предикати, како је то у литератури и назначено јесу ‘особеност одређених специјалних функционалних стилова језичког стандарда (а нарочито правног, новинарског, политичког административног, научног и сл. (истакла Ј. А.)’ (Radovanović, 2007:p.63), те научни чланци представљају добру базу за формирање корпуса на којем ће се испитивати овај синтаксички феномен. Као контролни корпус користили смо шестотомни *Речник српскохрватског књижевног језика* Матице српске и Матице хрватске (RMS) – у овом извору прегледане су речничке дефиниције еквивалентних глагола, што представља базу за семантичку класификацију аналитичких форми, тј. спојева непунозначног глагола и апстрактне именице.

3. Анализа грађе

3.1. Принципи анализе

У складу са постављеним циљевима истраживања, те саодносним задацима, произашлим из њих, спроводи се вишеслојна анализа. При томе се не успостављају оштре границе између различитих аспеката сагледавања испитиваног феномена, већ се напротив неретко приступи укрштају, преклапају стога што се тек свеобухватним погледом на употребу глаголских перифраза могу извести релевантни закључци (а) о њиховим значењским особеностима (које одређују структурне (синтаксичке) обрасце у којима се реализују), које добрим делом имају реперкусије на прагматском плану, те (б) о реченичним обрасцима које структурирају а који, у неким случајевима, могу допринети развијању метадискурсне (интерактивне или интеракцијске) улоге посматраних спојева (Hyland, 2019).

3.1.1. Семантичке поткласе глаголских перифраза с когнитивним значењем

У сфери сазнања, како је раније већ наведено, најшире се налазе сви процеси у људском уму – они који подразумевају свесно промишљање појава из

детаљан опис у многим ранијим истраживањима, могао би бити осветљен још један аспект њихове употребе – могло би се одговорити на питање имају ли они и улогу дискурсних маркера. Уз то, оваква испитивања допринела би детаљнијем опису језичких особености текстова научног (уже академског) функционалног стила. Спроведена истраживања поткрепила би начелне тврдње о високој фреквентности појављивања аналитичких форми, али и одговорила на, чини се, важнија питања – на она на прагматичком (*Са каквим ефектом нешто говорник каже?*) и на она на дискурсном плану (*Реализују се дате двочлане структуре с метадискурсном улогом?*).

реалности, али и они који укључују субјективан, лични доживљај ванјезичких ентитета, процеса и односа (Halliday – Matthiessen, 2004:p.172), уз свакако врло фазичне границе између ова два потконцепта.⁵ У анализираној грађи, очекивано, забележене су само глаголске перифразе које денотирају свесне операције, тј. интелектуалне процесе. Научни чланак одсликава истраживачки процес који укључује бројне свесне операције смештене у човековом уму – опажање, размишљање, поређење, разумевање, памћење, учење, имагинацију, претпоставке, откриће, суђење, проверавање, одређивање, решење (уп. нпр. Krstić, 1991:p.260, Babenko и др., 2002:pp.165–191). Међутим, како показују забележене двочлане структуре, присутна су извесна одступања на плану језичког обележавања наведених етапа – (а) неке од интелектуалних радњи присутне су и језички исказане у тексту, а неке су имплицитне (нпр. процеси размишљања, па и разумевања, обично су имплицитно присутни јер су садржани у процесу закључивања) и (б) глаголске перифразе могу имати сложену семантичку структуру, обједињујући на тај начин више операција (нпр. *привести нешто под обухват истраживачке пажње* денотира сложен процес – опажање, уочавање проблема којим се треба бавити, али и размишљање о њему). На основу идентификованих глаголских перифраза, може се закључити да се у анализираним текстовима глаголским перифразама денотирају ови типови интелектуалних процеса, као одраз фаза у истраживачком процесу: (1) опажање и размишљање о појавама; (2) формирање различитих претпоставки, хипотеза о њима; (3) њихово разумевање и тумачење те (4) закључивање о њиховој природи и функционисању.

Прву издвојену класу чине двочлане структуре обједињене семом која се може дефинисати као *уочити, издвојити појам, појаву, проблем као предмете испитивања*. Инвентар веза са описаним значењем чине следеће форме: *привести под обухват пажње, привести пажњи, поклонити пажњу, бити у жижи пажње, посвећивати пажњу, заслуживати пажњу, ограничити пажњу, управити пажњу, имати у виду, не мимоићи сагледавање*:

⁵ Укрштање и повезаност три концепта – емоционалног, концепта (визуелне) перцепције и когнитивног концепта – потврђују се управо на језичком плану, што су већ показала, између осталог, истраживања А. Вјежбице (1996:pp.178;198) и С. Ристић (2012:p.125). Синтаксичко-семантичка анализа полисемичних глагола *веровати, уверавати/уверити и поверовати*, на пример, показала је да се семантичка категорија сазнања, као одраз виђеног света и стварности, попут готово свих осталих концепата, како с правом истичу Радовановић (Radovanović 2015:pp.12–15) те Ђвилијамс и Фонтејн (Gwilliams – Fontaine 2015: pp.3;4), мора посматрати градуелно, скалирано, уз обавезно обухватање центра и периферије датих појава, али и тзв. *сиве зоне* међу датим категоријама (Ajđžanović 2021:p.292).

- (1) (...) *приведена је под обухват интензивније истраживачке пажње* и могућност њихове декатегоризације. (p.10)
- (2) *Привели су*, наиме, *стручној пањњи* дотле неуроћену ћинјену да, у односу на значењски садржај именуца са којом се спајају, прудевске лексеме квалификативне семантике могу, у принципу, функционисати на два сасвим различита значења... (p.101).
- (3) *Моја ће главна пањња овде бити поклонјена* семантићким факторима (p.13)
- (4) Могућност суфиксалне употребе језићког елемента који нам је у *жији пањње* (p.45)
- (5) Посебно су му логићари *посвећивали пањњу* (p.167)
- (6) (...) српска, прилошки оформљена, језићка датост *лићно*, ћије је семантићко-синтаксићко понашање, у неким приликама, тако несвакидашње да *заслужује* (...) *максималну струћну пањњу* (p.169)
- (7) (...) ја *ћу* овоба пута *своју пањњу оградити* на рећенице у којима именуца као ознака „целине“ *А* врши синтаксићку службу субјекта или директног објекта. (pp.278–279)
- (8) (...) при теоријским проучавањима, тако и практићно, тј. при настави језика, *струћна пањња буде управљена* на питање којим се све лексићко-граматићким средствима може обављати деићтићко указивање на време (...) (p.49)
- (9) (...) *никако не смемо мимоићи упознавање* са лексићком ситуацијом својствену сваком појединачну жargonу (p.104)
- (10) (...) *обезбеђује* језићком струћњаку *одговарајући увид* у то колико једна наизглед проста рећеница може бити у ствари, комплексно семантизована (p.108)
- (11) (...) наућни посленици који настоје да адекватним проићнућем у језићку стварност савременог света *стећну свестраније увиде* у принципе по којима функционише лјудски ум (p.138).

Као еквивалентне једнолексемске форме намећу се глаголи *истраживати*, *испитивати*, *бавити се*, ћији је семантићки садржај сиромашнији (о чему сведоче и њихове речнићке дефиниције) – изостаје компонента која се односи на уочавање и издвајање ванјезићког ентитета као предмета испитивања⁶. Она је садржана преваосходно у семантићкој структури именице на позицији номиналне компоненте. У вези с различитим функционалним глаголима налази

⁶ Наведено потврђују речнићке дефиниције ова три глагола у РМС. На основу њих може се извући кључна значењска компонента која би се могла дефинисати на следећи начин - ‘наућно проучавати што’ (RMS).

се именица *пажња*, из чије се речничке дефиниције ишчитава компонента ‘уочавања и фокусирања чега’ – 1. ‘нарочито управљање свести на што чиме оно у свести заузима средишње место (...)’ (RMS). Када је реч о другој именичкој лексеми у спојевима оваквог значења, очигледна је веза са значењским пољем перцепције, о чему сведочи речничка дефиниција именице *увид* – ‘поглед у нешто, у неку ствар ради знања, обавештености, прегледа’ (RMS). Осим изреченог, понекад је описано значење потцртано семантичким компонентама сачуваним у значењском потенцијалу функционалног глагола, нпр. *управити* – 3. ‘окренути у неком правцу (о очима), погледати у неком правцу’ (RMS).

Друга, трећа и четврта значењска класа уско су везане јер је тумачење одабраних феномена (3. класа) засновано на каквим претпоставкама, а из њега проистиче (4. класа) решење, тј. закључци у вези са различитим аспектима предмета испитивања. У анализираној грађи процес формирања почетних хипотеза денотира само једна глаголска перифраза *наводити на претпоставку*. Ни репертоар двочланих структура које означавају следећу фазу тумачења, образлагања није богатији. Забележене везе значењски су прозирне јер се на позицији номиналне компоненте налазе лексеме деривационо повезане са једнолексемским еквивалентима: *дати објашњење* : *објашњавати* и *имати образложење* : *образлагати*. Најбројније и најразуђеније јесу везе које денотирају процесе из завршне фазе мишљења које обухватају формирање мишљења о испитиваним феноменима: *закључак произилази*, *закључак проистиче*, *закључак гласи*, *водити ка закључку*, *изнети доказе*, *унапредити сазнања*. Разноврсност се превасходно односи на репертоар функционалних глагола, док неглаголску компоненту заступају само три именице, деривационо везане за глаголе *закључити*, *доказати* и *сазнати*, као делимичне семантичке једнолексемске еквиваленте.

3.1.2. Функционални глаголи – спрега значења и форме

Премда значењско тежиште глаголских перифраза лежи на неглаголској, номиналној компоненти, функционални глаголи нису сасвим лишени лексичке семантике (уп. нпр. Kerkez, 1997:pp.303;304; Lazić-Konjik, 2006:p.233; Dražić–Ajđžanović 2019:p.185) (уп. нпр. *закључак гласи*: *закључак проистиче*). Функционални глаголи, међутим, немају само улогу значењског нијансирања исказа и издвајања семантичких класа именица које с њима колоцирају, већ непосредно, захваљујући свом рекцијском потенцијалу, диктирају структуру

глаголске перифразе и даље читаве реченице.⁷ Стога, сагледавање глаголске компоненте обухвата и укршта најпре два аспекта: (1) семантички – утврђивање значењског потенцијала функционалног глагола и (2) формални – уочавање падежне форме именице на позицији номиналне компоненте, детерминисане функционалним глаголом.

3.1.2.1. Ако се погледа значењска вредност функционалних глагола, могу се поделити у две, угрубо издвојене, семантичке класе: (1) *глаголи кретања* и (2) *глаголи поседовања и давања*.

(1) У *глаголе кретања* уврстили смо лексеме обједињене заједничком архисемом ‘промена чијег места у одговарајућем простору’ (уп. Вијовић, 2019:p.25), при чему се успоставља диференцијација *спонтано кретање* : *кретање каузирано споља* (уп. Alanović, 2013:p.43).

Прву групу чине само два глагола *проистицати* и *произлазити*, који су у деривационој вези с глаголима кретања *тећи* и *излазити*, али чије се значење удаљава, фокусирајући компоненте [спонтано +] и [самокативност +], те се дефинише као ‘постати из нечега’ (RMS).⁸ Ове значењске компоненте диктирају падежну форму именице на позицији номиналне компоненте – у спојевима са датим глаголима појављује се именица *закључак* у облику номинатива.

Већи је број глагола који формирају другу групу, а у чијем је семантичком садржају каузативна компонента. Глаголи из ове класе транзитивни су и сема која их обједињује може се дефинисати на следећи начин: *чинити да неко други реализује радњу*. Управо стога глаголи *скренути*, *спроводити* везују уз себе акузативни облик: *скренути пажњу*, *спроводити разликовање*. Глаголи који, уз обележје [транзитивност+], имају и обележје [адлативност+] везују за себе адлативне падежне форме: беспредлошки датив (*привести стручној пажњи*), датив блокиран предлогом *ка* (*водити ка закључку*), акузатив с предлозима *на* (*наводити на претпоставку*)⁹ и *под* (*привести под обухват истраживачке пажње*) (Antonić, 2005:pp.191;192;213;214)¹⁰.

⁷ На улогу функционалног глагола у конституисању структурног обрасца глаголских перифраза скреће пажњу и М. Алановић, истичући како он ‘служи да обезбеди структурну матрицу у коју се могу интегрисати различите јединице које представљају регулаторе значења читавог израза’ (Alanović, 2013:p.42) (истакла Ј.А.).

⁸ Реч је о двопрефигираним глаголима – деривирани су додавањем префикса *из-* са значењем екстралокативности и префиксом *про-* са значењем транслोकативности. Њихово значење, индуковано семантичким компонентама префикса, темељи се на концептуалним метафорама МАТЕРИЈА ЈЕ ПОСУДА – ОБЈЕКАТ ИЗЛАЗИ ИЗ МАТЕРИЈЕ – КРЕЋЕ СЕ КА НЕКАКВОМ ЦИЉУ, уз истицање агентивности трајектора (уп. Belaj 2008:p.245).

⁹ Префикс *на-* условава употребу акузатива блокираног предлогом *на* уз глагол *наводити*.

¹⁰ Чини се да је реализација предлога *под*, који упућује на значење сублокативности, уз акузатив у склопу перифразе *привести под пажњу* условљена значењем именице *пажња* изведеном од

(2) У значењску класу, условно названу *глаголи поседовања и давања* уврштени су прототипични представници *имати* и *дати* (*имати у виду*, *дати објашњење*), али и они с разгранатијом семантичком структуром, маркирани додатним значењским компонентама. У том смислу, издавају се глаголи с компонентом [квалитет+], чији семантички садржај, на основу њихових дефиниција у РМС, имплицира заједнички именитељ ‘дати коме што вредно’: *поклонити* (*поклонити пажњу*), *посветити* (*посветити пажњу*).¹¹ Даље, овде сврставамо и глаголе *стећи*, *заслужити*, *обезбедити*, маркиране компонентом [резултативност+] – упућују на развојну фазу (уп. Алаповић, 2013:р.44), и то завршну, у реализацији радње (*стећи увид*, *заслужити пажњу*, *обезбедити увид*). Пажљивијим увидом у њихове речничке дефиниције, те анализом примера који се наводе као илустрација њиховог значења, долазимо до два важна налаза – а. означавају радње чијом се реализацијом омогућује *поседовање* чега и б. квалитативна компонента [рад, труд, залагање+] инкорпорирана је у њихов семантички садржај¹², што одређује предмет поседовања као вредан и значајан.¹³

Глаголске перифразе са функционалним глаголима из класе *поседовања и давања*, будући да денотирају ситуацију у којој партиципирају агенс, п а ц и ј е н с и реципијент, реализују се по моделу глагол + номинална компонента у облику беспредлошког акузатива.

3.1.3. Глаголске перифразе и дискурсни потенцијал

Премда се као изразите одлике научног стила у литератури потцртавају, између осталог, уопштавање, објективна неутралност и неекспресивност (в. нпр. Тошовић, 2002:р.333), Катнић-Бакаршић истиче важно запажање – научни израз на површинском плану лишен је субјективности и експресивности различитим стилским поступцима, имплицитно присутним у другачијим формама (Katnić-Bakaršić, 2001:р.75). У том смислу, осим значењске вред-

глагола *пазити*. Глагол *пазити* има значење *пажљиво пратити погледом, надзирати* – денотира се апстрактна радња коју разумемо путем слике настале на основу појмовне метафоре: онај који пазе на нешто налази се и з н а д онога што је предмет радње; предмет радње је и с п о д.

¹¹ Бавећи се колокацијама с именицом *пажња*, Б. Хлебџ долази до сличних налаза у вези са описом семантичке структуре глагола *поклонити* (Hlebec 2008:р.68).

¹² Ово потврђују фигуративна и метафоричка значења, индукована примарним значењем ‘постати власник чега радом, настојањем’, а. ‘постићи нешто, успети у нечему, остварити’ и ‘задовољити, заслужити’, наведена у РМС.

¹³ С глаголом *стећи* колоцирају именице с обележјем [конкретно+] и [живо -/+] (нпр. *стећи иметак, пријатеља*), као и оне с обележјем [конкретно-] (*стећи наклоност, стећи поверење*), обједињене компонентом ‘вредност’, ‘важност’ (уп. Dražić-Ajdžanović 2019:pp.188–190).

ности функционалних глагола, и начин структурирања реченица, формални реченични образац који формирају глаголске перифразе, даје исказу извесну илокуциону снагу.¹⁴ Последично, приступ испитивању перифрастичних глаголских израза мора укључити трећи угао – (3) одређује се дискурсна улога оних спојева који је развијају.

С обзиром на дискурсну улогу забележене глаголске перифразе формирају, најгрубље речено, две групе – (1) спојеви с улогом *појачивача* (boosters) (Hyland 2019:p.58), (2) везе као маркери *односа према садржају* (attitude markers) (Hyland 2019:p.58). И једни и други притом иступају и као *маркери односа према читаоцу* (Hyland, 2019:p.58) – у својим научним чланцима М. Ивић комуницира с читаоцима, понекад и с намером да их увери у исправност изнетих ставова (уп. Balažic – Bulc – Hadži-Požgaj, 2016:p.592).¹⁵

Улогу *појачивача* развијају перифразе с глаголима спонтаног и каузираног кретања, при чему се дискурсни потенцијал заснива на споју пропозиционог садржаја са формом. Декомпоноване су једнолексемске форме *претпоставити* и *закључити*, које денотирају интелектуалне процесе а које разумемо преко појмовне метафоре ПРЕТПОСТАВЉАЊЕ / ЗАКЉУЧИВАЊЕ ЈЕ ПУТОВАЊЕ (уп. Lejkof–Džonson, 2014:pp. 273–305), тј. као агенсово кретање од почетне тачке до одредишта (уп. Klikovac, 2004:p.29). Пропозицију, дакле, чине почетна тачка кретања (тј. подаци на којима почива интелектуални процес), агенс који се креће (тј. носилац интелектуалног процеса) и одредиште или циљ кретања (тј. закључци до којих се долази након завршеног испитивања). Када је реч о површинској структури исказа, издавају се два обрасца међусобно структурно диференцирана, значењски и функционално пак обједињена. Уз глаголе *спонтаног кретања* реализује се аблативна конструкција *из* + генитив и означава почетну тачку кретања под којом се подразумевају налази до којих се дошло током истраживања. Циљеви кретања иза којег се крију закључци о испитиваним појавама формализовани су реченичном формом. При томе, агенс кретања – носилац интелектуалног процеса, у површинској структури није исказан. Наведено илуструју следећи примери: *G l a v n i z a k l j u č a k koji proizilazi iz prethodnog rečenog jeste da gramatička obeležja ponekad funkcionišu kao regulativna sredstva leksičke semantike* (77); *I z s v e g a*

¹⁴ Катнић-Бакаршић указују на значај испитивања стратегија које се користе у научним текстовима с циљем убеђивања читаоца у исправност изнетих закључака, напомињући да се развија посебна дисциплина – реторика науке, која се тиме бави (Katnić-Bakaršić, 2001:p.75).

¹⁵ Немају све забележене глаголске перифразе подједнак дискурсни потенцијал (уп. нпр. *дати образложење* : *поклонити пажњу*), те ће се из овог угла посматрати само оне чија је дискурсна улога њихово изразито обележје.

što je dosad izloženo proističu sledeći zaključci (p.135). У исказима с глаголи *каузираног кретања* чињенице од којих се креће приликом закључивања, мање или више коначног, чињенице на којима је оно базирано, формализоване су обликом номинатива и заузимају позицију граматичког субјекта. Перципирају се као појаве с обележјем [самоактивност+] уз које се обавезно подразумева директни објекат маркиран семантичком бифункционалношћу (Alanović, 2011:p.199), будући да има улогу субагенса – активни је носилац процеса претпостављања/закључивања, који, међутим, на реченичном плану остаје неексплициран.¹⁶ Нпр. Та к в а с и т у а ц и ј а н а в о д и н а р е т р о с т а в к у : (а) да је тенденција разликовања о којем је реч била присутна још у прасловенској заједници (...) (p.70); *С в е ш т о ј е у д о с а д а ш њ е м и з л а г а њ у и з н е т о н а в и д е л о в о д и к а з а к л ј у ч к у д а и s t o r и ч а r и м а ј е з и k а (...)* предстоји задатак да počnu najzad sistematski osvetljavati razvojni put srpskog vokabulara od Vuka do danas (p.329). Из свега предоченог следи да два описана реченична обрасца имају две тачке пресека које представљају извориште њиховог дискурсног потенцијала *појачивача*, тачније основу за исказивање убеђености ауторке у тачност и валидност својих закључака. Прво, полазиште у процесу закључивања, формално заступљено аблативном конструкцијом или граматичким субјектом, представљено је као објективна датост, као неупитне чињенице, што даље диктира пут и стицање само на једно одредиште, тј. извођење једне претпоставке, једног закључка. Друго, брисањем агенса, онога који је носилац интелектуалног процеса, уопштава се исказ – агенс се уопштава тако што се имплицира да би до изнетог закључка, изнете претпоставке ‘могао доћи с в а к о д р у г и к о б и н е п р и с т р а с н о п р о у ч и о д а т е п о ј а в е’ (Klikovac, 2004:p.31, истакла Ј. А.). Преко ове улоге *појачивача* (упућивања на ауторкину убеђеност у исправност закључака) даље искази са датим глаголским перифразама развијају и улогу *маркера односа према читатељу*. Представљањем претпостављања, тј. закључивања као процеса заснованих на објективним и провереним налазима, те реализованих с истим исходом без обзира на њиховог носиоца, могуће је да се читалац (научна заједница) посредно уверава у исправност изнетих размишљања.¹⁷

¹⁶ Овакав образац семантичке валентности резултат је интегрисања две акције: прве заступљене глаголима *водити*, *наводити* и друге репрезентоване именицом у номиналном делу перифразе. Агенс каузатор или супраагенс, чини да друго лице (објекат управног глагола) остварује другу радњу, тј. да оствари улогу субагенса (уп. Alanović, 2011:p.196;197).

¹⁷ Нису у литератури ретка размишљања да ‘svaki naučnik želi uveriti naučnu zajednicu u ispravnost svojih ideja, misli, zaključaka, teorija (...)’ (Katnić-Bakaršić, 2001:p.75).

Глаголске спојеве с улогом *маркера односа према садржају* углавном чине они функционални глаголи из значењске класе *поседовања* и *давања* с додатном семантиком [квалитет+]. Сема, садржана у њиховој семантичкој структури, која се најшире може дефинисати као ‘имати нешто вредно / чинити да неко има нешто вредно’ (нпр. *М о ј а ђ е г л а в н а п а ж н ј а о в д е б и т и п о к л о н ј е н а* семантичким факторима (p.13); *Posebno s u m u l o g i ч а r i p o s в е ć и в а l i п а ж н ј у* (p.167); (...) научни poslenici koji nastoje da adekvatnim proniknućem u jezičku stvarnost savremenog sveta s t e k n u s v e s t r a n и j e u v i d e u principe po kojima funkcioniše ljudski um (p.138); (...) srpska, priloški oformljena, jezička datost lično, čije je semantičko-sintaksičko ponašanje, u nekim prilikama, tako nesvakidašnje da z a s l u ž u j e (...) m a k s i m a l n u s t r u ч n u п а ж н ј у (p.169)) упућује на ауторкин став да је предмет анализе релевантан. Перифразе са глаголским лексемама *поклонити*, *посветити*, *стећи*, *заслужити* и сл. које, чини се, нису сасвим лишене емоционалности и експресивности, већ као позитивно конотиране имају улогу *маркера односа према читаатељу* јер њиховом употребом М. Ивић комуницира са својим читаоцима, гради свој однос с њима – има улогу аутора-водича (Klikovac, 2004:p.30), указујући им на језичке појаве које, с обзиром на свој значај, треба да буду предмет испитивања.

4. Закључак

С обзиром на спроведену вишеслојну анализу, на то да су глаголске перифразе посматране из различитих углова, проистичу и закључци на различитим нивоима – на семантичком, структурно-формалном, те на плану употребе.

1. Семантичка анализа прикупљених перифраза показује да се региструју само оне које денотирају интелектуални процес, што је, с обзиром на тип текста у којем се испитују, те на њихову тематику, било потпуно очекивано. Издвојене су четири значењске поткласе које одсликавају фазе истраживачког процеса – иницијална фаза усмеравања пажње на појмове и појаве који ће бити предмет анализе (нпр. *привести под обухват пажње*), те свих осталих фаза раздвојених међусобно фазичним границама, крећући се од формирања полазних идеја (нпр. *навести на претпоставку*), преко њиховог даљег развијања (нпр. *имати образложење*), ка крајњој фази закључивања, коначног или пак не, о њиховој природи и функционисању (*водити ка закључку*).

2. Садржинско-формални приступ глаголским перифразама усмерен је прво на анализу глаголске компоненте. На овој позицији реализују се примар-

но пунозначни глаголи (у датим спојевима великим делом десемантизовани) из две значењске класе – глаголи *кретања* и *поседовања/давања*. Издвајањем релевантних значењских компоненти унутар ових класа даље се успостављају међусобно диференциране супкласе (глаголи *спонтаног* (*произлазити* или *проиштити*) и *каузираног* кретања (*водити* или *наводити*); прототипични глаголи *давања / поседовања* (*дати* или *имати*) и они маркирани обележјем [квалитет+] (*заслужити* или *стећи*). Сагледавање прикупљених глаголских перифраза из овог угла потврдило је налазе претходних истраживања. Спрега значења и форме чита је – падежну форму номиналне компоненте диктирају семантичке компоненте сачуване у саставу функционалног глагола (уп. нпр. *водити ка закључку*, *навести на претпоставку* те *заслужити пажњу* и сл.), а релевантна је и семантика лексеме у саставу неглаголског члана (нпр. *привести под обухват п а ж њ е*). На крају, може се закључити да је структурни образац глаголске перифразе у спрези са природом денотираног процеса (нпр. еквивалентну аналитичку структуру једнолексемске форме *закључивати* – апстрактни процес који разумемо преко појмовне метафоре *ЗАКЉУЧИВАЊЕ ЈЕ КРЕТАЊЕ ДО КАКВОГ ОДРЕДИШТА* – чини глагол кретања *водити* и циљна падежна форма *ка* + датив: *водити ка закључку*). Све наведено наводи на закључак да глаголске перифразе представљају чврсто везане спојеве код којих је тешко разлучити која је компонента примарна – вербална или номинална, те се следствено овоме њихово значење, из чега следи и њихово синтаксичко понашање и улога на плану прагматике, увек мора посматрати обједињено.

3. Глаголске перифразе, као аналитичке форме, у литератури представљају честа језичка средства у језику текстова из научног функционалног стила (Radovanović, 2007). Њиховом се употребом, како је истакнуто, доприноси обезличавању, те уопштавању језичког израза, карактеристичним за дати функционални стил (в. нпр. Тошковић, 2002; Klikovac, 2004:pp.23–38). Ово истраживање показује да оне могу развити и значајни дискурсни потенцијал – могу иступати с улогом *појачивача*, *маркера односа према садржају* и посредно, преко претходне две улоге, *маркера односа према читатељу*.

Улога *појачивача*, у смислу исказивања ауторкине уверености у тачност изнетих идеја, остварује се преко реченичних образаца које глаголске перифразе формирају. Као прво, фокусиране су полазне основе за закључивања, тј. критеријуми за извођење закључака предочени су као чињенице формализоване преко аблативних форми или граматичког субјекта, и, као друго, носилац денотираног интелектуалног процеса (агенс) неискazan је, што упућује на уопштеног агенса. Ово даље имплицира следећу ситуацију: свако ко би при-

ступио овом истраживању, с обзиром да полази од непобитних чињеница, спроводио би га на овакав начин и последично дошао до истог закључка.

Улогу *маркера односа према садржају* носе функционални глаголи маркирани обележјем [квалитет+] (нпр. *стећи увид, заслужити пажњу, посветити пажњу*) јер сви они, с елементима експресивности и емоционалности, сугеришу да је предмет ауторкине анализе релевантан.

Из напред реченог јасно је на који начин глаголске перифразе добијају и улогу *маркера односа према читатељу*. Посредно саопштавајући да су појаве о којима је реч важне за испитивање, ауторка привлачи пажњу читалаца, као аутор-водич успева га заинтересовати да прочита текст. Даље, представљањем изведених закључака као објективних ауторка жели да увери научну заједницу у њихову исправност и тачност.

И на крају, свакако да налази добијени након спроведене анализе показују како глаголске перифразе могу и треба да буду предмет даљих испитивања. При томе, потребно им је приступати из различитих аспеката јер, чини се, само тако могуће је дати свеобухватан опис овог језичког феномена.

Извори

1. Ivić, M. (2008) *Lingvistički ogledi 1*, Beograd, Biblioteka XX vek.
2. РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*. I–VI, 1967–1976, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска.

Литература

1. Ајџановић, Ј., Квока, Т. (2021) Перифрастични изрази с глаголима кретања у српском и пољском језику, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LXIV/2, Нови Сад, Матица српска, 185-201.
2. Ајџановић, Ј. (2021) Глаголи *веровати, уверавати/уверити и поверовати* – синтаксичко-семантичка анализа и лексикографски аспект, *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема*, Београд, Институт за српски језик САНУ, 289–313.
3. Ајџановић, Ј. (у штампи), Когнитивни глаголи у радовима Милке Ивић: синтаксичко-семантичка и дискурсна анализа, *Зборник у част Ивићима*.
4. Алановић, М. (2011) *Каузативност – манипулативност: од концепта ка форми*, Нови Сад, Филозофски факултет.
5. Алановић, М. (2013) Типични структурно-семантички модели перифраза са глаголима просторно-мобилних односа, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LVI, Нови Сад, Матица српска, 51–61.

6. Алановић, М. (2017) Функционална употреба речи: глаголи између лексичке и граматичке службе, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LX/2, Нови Сад, Матица српска, 87–119.
7. Антонић, И. (2005) Синтакса и семантика падежа, У: Пипер, П., И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић, Б. Тошовић, *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица* (у редакцији академика Милке Ивић), Београд – Нови Сад, Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, 119–300.
8. Бабенко, Лю. и др. (2002) *Русские глагольные предложения. Экспериментальный синтаксический словарь*. Москва, Флинта – Наука.
9. Дражић, Ј., Ајдановић, Ј. (2019) Усвајање перифрастичних конструкција у српском језику као страном, *Прилози проучавања језика*, 50, Нови Сад, Филозофски факултет у Новом Саду, 183–195.
10. Дражић, Ј., Ајдановић, Ј. (2010) Колокације с глаголима (о)држа(ва)ти као операторима, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 35/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 325–334.
11. Zvekić-Dušanović, D. (2023) Glagolske perifrize u nastavi predmeta srpski jezik kao nematernalni, *Српски као страни језик у теорији и пракси*, 5, Београд, Филолошки факултет, 295–306.
12. Золотова, Г. А. (1982) *Коммуникативные аспекты русского синтаксиса*, Москва, Наука.
13. Ивић, М. (1980) Још о декомпонованом предикату, *Јужнословенски филолог*, XLIV, Београд, Институт за српски језик САНУ, 1–5.
14. Керкез, Д. (1997) Глаголски конституент перифрастичних предикатских конструкција (у српском и руском језику), *Српски језик*. 1–2, Београд – Никшић, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика – Филолошки факултет, 303–310.
15. Кликовац, Д. (2004) О научном функционалном стилу, *Књижевност и језик*, LI/1–2, Београд, Друштво за српски језик и књижевност Србије – Друштво за српски језик и књижевност Црне Горе, 23–38.
16. Лазић-Коњик, И. (2006) Структура, функција и лексикографска обрада перифрастичних предиката, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LXIX/1, Нови Сад, Матица српска, 219–304.
17. Лејкоф, Џ., Џонсон, М. (2014) О појмовној метафори, У: Расулић, К., Д. Кликовац, *Језик и сазнање. Хрестоматија из когнитивне лингвистике*, Београд, Филолошки факултет, 273–307.
18. Петровић, В. (1988) О перифрастичном предикату са глаголом *чинити* у Његошевом језику, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 18/2, Београд, Филолошки факултет, 507–513.
19. Пипер, П. (1999) Аналитички глаголски изрази и декомпоновани предикати типа *изразити захвалност*, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLII, Нови Сад, Матица српска, 37–43.

20. Плотникова, А. М. (2005) *Когнитивные аспекты изучения семантики (на материале русских глаголов)*. Екатеринбург, Издательство Уральского университета.
21. Радовановић, М. (1997) Декомпоновање предиката. На примерима из српског језика, *Јужнословенски филолог*, XIII, Београд, Институт за српски језик САНУ, 53–80.
22. Радовановић, М. (2007) *Стари и нови списи. Огледи о језику и уму*, Сремски Карловци – Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
23. Радовановић, М. (2015) *Фази лингвистика*, Сремски Карловци – Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
24. *Речник српскохрватскога књижевног језика I–VI (1967–1976)*. Нови Сад – Загреб, Матица српска – Матица хрватска.
25. Ристић, С. (2012) *О речима у српском језику (творбени и лексикографско-лексиколошки аспекти)*, Београд, Институт за српски језик САНУ.
26. Танасић, С. (1995) Декомпоновање глагола и структура просте реченице, *Јужнословенски филолог*, LI, Београд: Институт за српски језик САНУ, 157–166.
27. Тополињска, З. (1982) Перифрастични предикатски изрази на међусловенским релацијама, *Јужнословенски филолог*, XXXVIII, Београд, Институт за српски језик САНУ, 35–50.
28. Тошовић, Б. (2002) *Функционални стилови*, Београд, Београдска књига.
29. Хлебџ, Б. (2008) Колокацијска метода семантичке анализе на примеру именице пажња, *Семантичка проучавања српског језика, Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија*, књ. II, Београд, Српска академија науке и уметности – Одељење језика и књижевности, 65–78.
30. Штрбац, Г. (2010) Глаголске перифразе са значењем комуникативне делатности, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIII/2, Нови Сад, Матица српска, 77–88.
31. Balažić Bulc, T., Požgaj Hadži, V. (2016) Metadiskursni elementi u znanstvenim člancima Ljiljane Subotić, *Теме језикословне у србистици кроз дијахронију и синхронију*, Нови Сад, Филозофски факултет, 591–609.
32. Belaj, B. (2008) *Jezik, prostor i konceptualizacija. Shematična značenja hrvatskih glagolskih prefiksa*, Osijek, Filozofski fakultet.
33. Gwilliams, L., Fontaine, L. (2015) Indeterminacy in process type classification. *Functional Linguistics*, 2, 2–19. <https://functionallinguistics.springeropen.com/articles/10.1186/s40554-015-0021-x>
34. Halliday, Ch. M. (2004) *An Introduction to Functional Grammar*. London, Arnold Hodder.
35. Hyland, K. (2019) *Metadiscourse. Exploring Interaction in Writing*. London – New York – Oxford – New Delhi – Sidney, Bloomsbury Academic.
36. Katnić-Bakarić, M. (2001) *Stilistika (priručnik za studente)*, Sarajevo, Ljiljan.
37. Krnjić, Z. (2013) Ekspertsko mišljenje: mišljenje zasnovano na sistemu znanja, *Pedagogija*, LXVII/2, Beograd, Savez pedagoških društava Jugoslavije, 153–162.

38. Krstić, D. (1991) *Psihološki rečnik*, Beograd, Savremena administracija.
39. Mrazović, P., Vukadinović, Z. (2009), *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
40. Vujović, D. (2019) *Glagoli ljudskog kretanja u savremenom srpskom jeziku. Semantika i derivacija*. Novi Sad, Filozofski fakultet.
41. Wierzbicka, A. (1996) *Semantics. Primes and Universals*, Oxford – New York, Oxford University Press.
42. Yule, G. (1996) *Pragmatics*. Oxford, Oxford University Press.

Jelena T. Ajdžanović
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Serbian Language and Linguistics

VERBAL PERIPHRASES OF COGNITIVE MEANING IN MILKA IVIĆ'S SCIENTIFIC ARTICLES

Summary

This paper deals with the use of verbal periphrases with the meaning of cognitive processes in scientific discourse, more precisely, in the texts by Milka Ivić, collected in *Linguistic Experiments 1*. The analysis is multi-layered and is carried out on the following levels: The collected combinations of words are examined on the semantic level - their meaning is analysed, whereby, firstly, the opposition *objective: subjective* perception of reality is taken as relevant, and then, based on the narrower meaning, subgroups are formed. Furthermore, the analysis is carried out on the content-formal level - the semantic content of functional verbs is analysed and described in correlation with the form, but also the meaning, of the nominal member of the analytical construction. Finally, the registered verb periphrases are observed on the level of usage with the aim of determining their discourse potential. In accordance with the set objectives, the conclusions of the conducted analysis were drawn on several levels. The analysis of verb periphrases, considering their meaning, showed that only those combinations of words denoting intellectual processes are registered in the analysed corpus, i.e. those that indicate a conscious reflection on various phenomena, which is expected considering the functional and stylistic affiliation of the examined texts. More narrowly, the recorded verb periphrases are classified into four subgroups that represent the linguistic reflection of research phases – combinations of words with the meaning of (1) perceiving phenomena and thinking about them, (2) forming initial hypotheses, (3) interpreting

them and (4) drawing conclusions about their nature and functioning. The results of the content-formal analysis show the following. Firstly, functional verbs, primarily with a full meaning, belong to two meaning classes: verbs of *movement* and verbs of *giving/possession*. Secondly, the formal structure of the analyzed analytical constructions is predetermined, primarily, by the valency characteristics of the verb lexeme, but also by the meaning of the noun in the position of the nominal part. Observed from the point of view of the use of verb periphrases, after the conducted research, it is concluded that they have discourse roles of *amplifiers*, *markers of relation to the content* and *markers of relation to the reader*.

References

1. Ajdžanović, J., Kvoka, T. (2021) Perifrastični izrazi s glagolima kretanja u srpskom i poljskom jeziku, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LXIV/2, Novi Sad, Matica srpska, 185-201.
2. Ajdžanović, J. (2021) Glagoli *verovati*, *uveravati*/*uveriti* i *poverovati* – sintaksičko-semantička analiza i leksikografski aspekt, *Leksikografija i leksikologija u svetlu aktuelnih problema*, Beograd, Institut za srpski jezik SANU, 289–313.
3. Ajdžanović, J. (2024) Kognitivni glagoli u radovima Milke Ivić: sintaksičko-semantička i diskursna analiza, *Zbornik u čast Milke i Pavlu Iviću* (u štampi).
4. Alanović, M. (2011) *Kauzativnost – manipulativnost: od koncepta ka formi*, Novi Sad, Filozofski fakultet.
5. Alanović, M. (2013) Tipični strukturno-semantički modeli perifraza sa glagolima prostorno-mobilnih odnosa, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LVI, Novi Sad, Matica srpska, 51–61.
6. Alanović, M. (2017) Funkcionalna upotreba reči: glagoli između leksičke i gramatičke službe, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LX/2, Novi Sad, Matica srpska, 87–119.
7. AntoniĆ, I. (2005) Sintaksa i semantika padeža, U: Piper, P., I. AntoniĆ, V. Ružić, S. Tanasić, Lj. Popović, B. Tošović, *Sintaksa savremenoga srpskog jezika. Prosta rečenica* (u redakciji akademika Milke Ivić), Beograd – Novi Sad, Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska, 119–300.
8. Babenko, L. i dr. (2002) *Ruskije glagolnyje predloženiya. Eksperimentalnii sintatičeskii slovar*. Москва, Флинта – Наука.
9. Balazić Bulc, T., Požgaj Hadži, V. (2016) Metadiskursni elementi u znanstvenim člancima Ljiljane Subotić, *Теме језикословне у србистици кроз дијахронију и синхронију*, Нови Сад, Филозофски факултет, 591–609.
10. Belaj, B. (2008) *Jezik, prostor i konceptualizacija. Shematična značenja hrvatskih glagolskih prefiksa*, Osijek, Filozofski fakultet.

11. Dražić, J., Ajdžanović, J. (2019) Usvajanje perifrastičnih konstrukcija u srpskom jeziku kao stranom, *Prilozi proučavanju jezika*, 50, Novi Sad, Filozofski fakultet u Novom Sadu, 183–195.
12. Dražić, J., Ajdžanović, J. (2010) Kolokacije s glagolima (o)drža(va)ti kao operatorima, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 35/2, Novi Sad, Filozofski fakultet, 325–334.
13. Gwilliams, L., Fontaine, L. (2015) „Indeterminacy in process type classification“. *Functional Linguistics*, 2, 2–19. <<https://functionallinguistics.springeropen.com/articles/10.1186/s40554-015-0021-x>>
14. Halliday, C. M. (2004) *An Introduction to Functional Grammar*. London, Arnold Hodder.
15. Hlebec, B. (2008) Kolokacijska metoda semantičke analize na primeru imenice pažnja, *Semantička proučavanja srpskog jezika, Srpski jezik u svetlu savremenih lingvističkih teorija*, knj. II, Beograd, Srpska akademija nauka i umetnosti – Odeljenje jezika i književnosti, 65–78.
16. Hyland, K. (2019) *Metadiscourse. Exploring Interaction in Writing*. London – New York – Oxford – New Delhi – Sidney, Bloomsbury Academic.
17. Ivić, M. (1980) Još o dekomponovanom predikatu, *Južnoslovenski filolog*, XLIV, Beograd, Institut za srpski jezik SANU, 1–5.
18. Katnić-Bakaršić, M. (2001), *Stilistika (priručnik za studente)*, Sarajevo, Ljiljan.
19. Kerkez, D. (1997) Glagolski konstituent perifrastičnih predikatskih konstrukcija (u srpskom i ruskom jeziku), *Srpski jezik*, 1–2, Beograd – Nikšić, Naučno društvo za negovanje i proučavanje srpskog jezika – Filološki fakultet, 303–310.
20. Klikovac, D. (2004) O naučnom funkcionalnom stilu, *Književnost i jezik*, LI/1–2, Beograd, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije – Društvo za srpski jezik i književnost Crne Gore, 23–38.
21. Krnjaić, Z. (2013) Ekspertsko mišljenje: mišljenje zasnovano na sistemu znanja, *Pedagogija*, LXVII/2, Beograd, Savez pedagoških društava Jugoslavije, 153–162.
22. Krstić, D. (1991) *Psihološki rečnik*, Beograd, Savremena administracija.
23. Lazić-Konjik, I. (2006) Struktura, funkcija i leksikografska obrada perifrastičnih predikata, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LXIX/1, Novi Sad, Matica srpska, 219–304.
24. Lejkof, Dž., Džonskon, M. (2014) O pojmovnoj metafori, U: Rasulić, K., D. Klikovac, *Jezik i saznanje. Hrestomatija iz kognitivne lingvistike*, Beograd, Filološki fakultet, 273–307.
25. Mrazović, P., Vukadinović, Z. (2009) *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
26. Petrović, V. (1988) O perifrastičnom predikatu sa glagolom činiti u Njegoševom jeziku, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 18/2, Beograd, Filološki fakultet, 507–513.

27. Piper, P. (1999) Analitički glagolski izrazi i dekomponovani predikati tipa *izraziti zahvalnost*, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, XLII, Novi Sad, Matica srpska, 37–43.
28. Plotnikova, A. M. (2005) *Kognitivnyje aspekty izučenija semantiki (na materiale ruskih glagolov)*. Ekaterinburg, Izdateljstvo Uraljskogo universiteta.
29. Radovanović, M. (1997) Dekomponovanje predikata. Na primerima iz srpskog jezika, *Južnoslovenski filolog*, XIII, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 53–80.
30. Radovanović, M. (2007) *Stari i novi spisi. Ogledi o jeziku i umu*, Sremski Karlovci – Novi Sad, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
31. Radovanović, M. (2015) *Fazi lingvistika*, Sremski Karlovci – Novi Sad, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
32. *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika I–VI (1967–1976)*. Novi Sad – Zagreb, Matica srpska – Matica hrvatska.
33. Ristić, S. (2012) *O rečima u srpskom jeziku (tvorbeni i leksikografsko-leksikološki aspekti)*, Beograd, Insitut za srpski jezik SANU.
34. Tanasić, S. (1995) Dekomponovanje glagola i struktura proste rečenice, *Južnoslovenski filolog*, LI, Beograd, Institut za srpski jezik SANU, 157–166.
35. Topolinjska, Z. (1982) Perifrastični predikatski izrazi na međuslovenskim relacijama, *Južnoslovenski filolog*, XXXVIII, Beograd, Institut za srpski jezik SANU, 35–50.
36. Tošović, B. (2002) *Funkcionalni stilovi*, Beograd, Beogradska knjiga.
37. Štrbac, G. (2010) Glagolske perifraze sa značenjem komunikativne delatnosti, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LIII/2, Novi Sad, Matica srpska, 77–88.
38. Wierzbicka, A. (1996) *Semantics. Primes and Universals*, Oxford – New York, Oxford University Press.
39. Vujović, D. (2019) *Glagoli ljudskog kretanja u savremenom srpskom jeziku. Semantika i derivacija*. Novi Sad, Filozofski fakultet.
40. Zvekić-Dušanović, D. (2023) Glagolske perifraze u nastavi predmeta srpski jezik kao nematernji, *Srpski jezik kao strani jezik u teoriji i praksi*, 5, Beograd, Filološki fakultet, 295–306.
41. Zolotova, G. A. (1982) *Komunikativnyje aspekty ruskogo sintaksisa*, Moskva, Nauka.
42. Yule, G. (1996) *Pragmatics*. Oxford, Oxford University Press.

Преузето: 12. 12. 2024.
Прихваћено: 6. 5. 2025.